

„Önálló önművelés”

Korunk áldása—átka az információ-özön, de néha úgy érzem, nem az információ sok, hanem a — *szöveg*: hosszan, körülményesen, sokkal több szóval mondjuk el, amit akarunk, mint szükséges. A szóbeli és az írásos közlésnek ez a betegsége a *szószaporítás*, szenved benne a könyvtári munkával, az olvasással foglalkozó irodalom is. Most egyik fajtájára, a *szófölslegre* — görögösen: *pleonazmusra* — keresünk példákat.

Itt van mindjárt a címbeli jelzős szerkezet. Mi az *önművelés*? Önmagunknak, mások közreműködése nélkül, saját erőnkéből, akaratunkból való nevelése, vagyis jócskán benne van az önállóság mozzanata. Épp ezért fölösleges „*önálló önművelésről*” szólni, ahogy *víz* helyett sem emlegetünk „*folyékony vizet*”. (A lelőhely: *Könyv és Nevelés*, 77.6: 119.) Egy másik gyöngyszem a „*mobil konténer*” (Tolna, 78.2: 12). A konténer: *szállítószekrény, szállítótartály, tárolószekrény, tárolótartály* — ennek a fogalomnak is meghatározó jegye a *mozgathatóság*. Elég lett volna hát valamelyik magyar megfelelő, de jelző nélkül. „Minden KISZ-tag *aktívan kifejtheti* a véleményét” — lelkesedik az OSZK Híradó (77.10: 228). Kifejtem — *részletezve előadom* — a véleményemet: létezik-e „*passzív kifejtés*”? Némelyek keveslik ma az *összefogás* szót, s így toldják meg: „*közös összefogás*”. A Kisalföldi Könyvtáros például „*közös összefogással*” épült könyvtárról ír (77: 39); a Könyv és Nevelés a könyvtárak érdekében buzdítja „*közös összefogásra*” a tanulókat (77.6: 124). Mi az *összefogás*? Az a cselekvés, amikor több személy, intézmény, szervezet, közösség egyesíti erejét, összefog, társul: ezt csak *közösen* lehet, minek mellébuzgólkodni a szószaporító jelzőt? Az Orvosi Könyvtáros (77. III: 313) „*nagyon közkedvelt*” sorozatról ír, pedig a *közkedvelt* szó jelentése önmagában is az, hogy *általánosan kedvelt, népszerű*, vagyis *nagyon kedvelt*. „*Együttműködési kapcsolatok*” helyett (Komárom, 78.1: 23) elég lett volna *kapcsolatokat* említeni, „*külső környezet*” helyett (Békés, 78: 24) *környezetet*, mert az körülvesz valakit, valamit, tehát *kívüle* van! Ezekben az esetekben jó lett volna megnézni az értelmező kéziszótárt, mit is jelent ez, meg az a szó.

Az alábbi fordulatokból a hivataloskodás, a jelentésstílus érződik ki: „hosszabban, tegyünk hozzá még valamit,

úgy jobban elfogadják”. A jó állománygyarapítás feltétele — vallják Tolnában (80.1: 33) —, hogy „*a megfelelő nagyságú pénzeszközöket jól használjuk fel*”: inkább a *pénzt*, a *beszerzési fedezetet!* „*Jó színvonalon biztosított*” működési feltételek (Fejér, 78. nov.: 47): miért nem egyszerűen *jó* működési feltételek? A „*kézikönyvek állománya*” helyett (Somogy, 77.2: 15) az emberek a *kézikönyveket* használják, a könyvszekrények hiánya pedig nem a Vas megyei üzemi könyvtárak „*működési feltételeinek javítását*” nehezítette, hanem a *működésüket* (Vas, 80.3: 47), s nem „*a művelődési ház befogadóképessége*” bizonyult szűknek, hanem a *művelődési ház!* (A lelőhely: Pest m., 80. 1—2: 17).

Javítsunk ki végül két vizenyős, gyér információtartalmú mondatot! Újságbeli portré egy molnárról, aki ügyesen farag, s hosszú munkás életében könyvtároskodott is. Az irodalmi babérokat áhító írás szépelgő utolsó mondata: „*Szél sem motozott az éjszakában, csak a kés alól lekerekedő forgácsdarabok szisszenése hullott a csendre*” (Vas, 80.3: 35). „*Forgácsdarab*” helyett megteszi a *forgács*, de az éppen nem kerek, hanem keskeny, hosszú, összezsavarodó hulladék. Három ige — *lekerekedik, szisszen, hull* — is kapcsolódik hozzá, erősen mozgalmassá téve a *csend*t, melyben pedig „*szél se motoz*”: zavaros, ellentmondásos így az idillinek indított helyzet. A mesterember szófukarságához, megfontolt mozgásához szikárabb stílus illik!

A Könyvtáros szerkesztői is elnézőek voltak, amikor nem sürítették egy kicsit ezt a szóáradatot: „... *fel kell figyelniünk arra az örvendetes folyamatra, mely a tudományos eredmények egyre gyakoribb publikálási lehetőségében jelentkeznek*” (77.8: 444). A szerző közlendője pontosan ennyi volt: *Örvendetes, hogy egyre több a lehetőség a tudományos eredmények publikálására*. Tizenhat szó helyett tíz is megteszi!

A szófölsleg oka — nem én állítom, hanem a hétkötetes értelmező szótár! — a „*laza, fegyelmetlen gondolkodás*” s — ezt pedig én teszem hozzá — a túlzott pontoskodásra törekvés, a megfölslebbezetettség szakmaiság szándéka. A magunk bőbeszédűség ellen magunk küzdhetünk a legeredményesebben: törléssel, húzással, tömörítéssel, újbóli és újbóli átolvasással.

Szabó Ernő